

Обрані тези
Зимової школи «Соціальні виміри Європейських Студій»

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДИСКУРСУ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТСЬКОЇ
МОЛОДІ В СИСТЕМІ РИНКОВО-ДЕМОКРАТИЧНИХ
І СОЦІАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Артімонова Тетяна Петрівна,
к.ф.н., доцент кафедри логопедії та логопсихології
факультету спеціальної та інклюзивної освіти
НПУ імені М.П.Драгоманова
ORCID [0000-0002-6073-6963](https://orcid.org/0000-0002-6073-6963)
tanya-art@ukr.net

Початок ХХІ століття в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, характеризується кардинальними стрімкими змінами в багатьох сферах суспільства. Зміни відбуваються у тому числі і в ментальності людей, зміні їх життєвих пріоритетів і ціннісних орієнтацій. В результаті українського суспільства сучасна молодь формується в умовах глибокої трансформації політичних, соціально-економічних, світоглядних і духовних основ людської життєдіяльності.

Відсутність єдиного розуміння єства категорії «цінність», областей і меж її застосування і тлумачення веде до нерозуміння єства їх трансформації. В результаті процеси трансформації відбуваються переважно «всліпу», методом проб і помилок з величезними затратами сил і засобів, що не піддається обліку морально-етичних збитків при малозначимих кінцевих результатах і невірогідністю прогнозів.

Коротко нагадаємо, що цінності – це загальноприйняті уявлення людей щодо мети і шляхів їх досягнення, які наказують їм певні соціально-прийняті способи поведінки. Кожний суспільний устрій встановлює свою систему цінностей. Усвідомлення і засвоєння цінностей здійснюється в процесі первинної соціалізації особи. Після цього вони залишаються достатньо стабільними зазнаючи істотних змін лише в кризові періоди життя людини і його соціального середовища.

Розглянемо три основні моменти, що визначають актуальність соціально-філософського аналізу ціннісних установок молоді в системі ринково-демократичних трансформацій на початку XXI ст. По-перше, глобальні структурні соціально-політичні події, що відбулися в Україні за останнє десятиріччя, які істотно змінили всі сторони життя молодих людей; по-друге, потреба в теоретико-практичній експлікації механізмів трансформації ціннісної свідомості молоді, що відбулася; і, по-третє, назріла необхідність досліджувати структурний взаємовплив двох трансформацій – в українському суспільстві в цілому і в молодіжному середовищі зокрема.

Ціннісні орієнтації в цілому та студентської молоді, зокрема, виступають як особистісна система і пов'язана з розвитком самосвідомості, усвідомлення положення власного «Я» в системі суспільних відносин.

При формуванні напрямів дискурсу цінностей в період ринково-демократичних трансформацій ретельно вивчає та аналізуємо три сфери домагань молоді – це: багатство (майнова спроможність), престиж (соціальний статус) і влада (участь в політиці).

Саме молодь відкинула «скромне благополуччя», вважала за краще в значній мірі розраховувати не на державу, а на себе. Прагнення ж до офіційного «широкого суспільного визнання» істотно знизилося. Важливо відзначити і те, що збільшилася вага особистих цінностей відносно до цінностей колективних, суспільних. В центр були поставлені особистий успіх, добробут, сімейне щастя. Тоді як поняття «благо країни» дещо втратило своє колишнє значення. Багато молодих людей вже не бачили опори в державі, а тому відмовляли їй в своїй довірі і не орієнтувалися на свою співпрацю з нею.

Матеріально-економічний напрямок, що направлений в першу чергу на задоволення матеріальних потреб, сьогодні розподіляється по осі «планова економіка – ринкова економіка». Вибір на ній визначається економічним статусом людини, його приналежністю до тієї або іншої соціальної групи, економічно активної або економічно пасивної. Економічно активні суб'єкти і співтовариства упевнені в необхідності розвитку ринкових відносин, економічної самостійності.

Відбулася кардинальна переорієнтація структури цінностей праці молоді. Так, домінуюча соціальна, переважно колективна спрямованість трудових цінностей трансформувалася в спрямованість, що індивідуалізувалася, з перевагою особистих потреб і мети. Провідним стимулом до праці став виступати матеріальний інтерес, тоді як духовні цінності істотно потіснилися. Етична та інтелектуальна криза привела до часткової девальвації духовних загальнолюдських цінностей, істотно знизивши можливості населення прогнозувати своє майбутнє. Довіра молоді до влади на сьогоднішній день виявилася підірвана.

Так в матеріально-економічній сфері чітко позначився відхід від патерналістської опіки держави і переваги індивідуалістичних установок економічної свідомості. Відбувся зсув у бік меритократичних (від лат. *meritum* – гідний) систем трудових винагород, пріоритетів «приватного життя» і соціальних свобод особи. Істотно збільшилася гендерна асиметрія в економіці, змінився напрям просторового (територіального) вектора додатку сил молоді.

Таким чином, матеріальні цінності (гроші, високий заробіток, матеріальний достаток, багатство, комфортні умови мешкання) розділяють лідируючі позиції з цінностями термінальними (дозвілля, друзі, добрі відносини в сім'ї, гідні і справедливі керівники на роботі і т.д.). В цілому ж необхідно визнати, що в молодіжному середовищі все більше утверджуються цінності «приватної людини».

У контексті відповідної сьогоденню суспільної потреби у формуванні цінностей студентської молоді значних корекцій потребує патерналістська модель суспільства з її опорою на загальнолюдські цінності. Епохальний перехід від XX до XXI століття характеризувався трансформацією не тільки цивілізаційних і соціально значимих, а й особистісних цінностей. Тим більше, що в постмодерному світі, який досить швидко і радикально трансформується, висуваючи всезростаючі вимоги до людини як носія і творця життя, саме інноваційна модель поведінки стає найбільш продуктивною. Навчальні заклади, і особливо вищі навчальні заклади, у справі формування цінностей студентської молоді за посередництвом відповідних освітніх технологій серед таких факторів можуть вважатись чи не найбільш відповідальними і дієвими [2].

Світ молоді завжди обернутий в майбутнє, а тому трансформація цінностей студентської молоді завжди актуальна.

Список використаних джерел

1. Бурцев С. А. Трансформация систем ценностей в переходном обществе : автореф. дис. на соискание ученой. степени канд. филос. наук : 09.00.01 «Онтология и теория познания» / С.А. Бурцев. – М., 2008. – 21 с.

2. Артимонова Т.П. Ціннісний дискурс студентської молоді в період ринкових та демократичних трансформацій : дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.10 / Т. П. Артимонова ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2011. – 175 с.

3. Артимонова Т.П. Ціннісний контекст сучасної студентської молоді / Т.П. Артимонова // Гілея (науковий вісник): зб. наук. праць / [гол. ред. Вашкевич В.М.]. – К.: УАН ТОВ «НВП «ВІР». – 2011. – Випуск 43 (№1). – С. 390-396.

ЩОДО ПРОБЛЕМИ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ ДО НАВЧАННЯ У ВИШІ

Афанасенко Лариса Анатоліївна

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології НУБіП України

e-mail: lariro.afanasenko@gmail.com

ORCID 0000-0002-6119-4334

Упродовж життя людина повноцінно функціонує в різних соціальних групах, які забезпечують умови для самореалізації особи в різних аспектах, не винятком є і люди з інвалідністю. Серед найважливіших факторів, що сприяють інтеграції неповносправних людей у суспільство, слід назвати отримання професійної освіти, зокрема у вищих навчальних закладах.

Професійне навчання визначається як набуття та удосконалення особою професійних знань, умінь та навичок, що забезпечує відповідний рівень професійної кваліфікації для професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці.